

หนึ่งคน ยืนหยัด | หนึ่งศตวรรษ

เล่ม ฟรุ้งฟวงแก้ว

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

หนึ่งคนยืนหยัด | หนึ่งศตวรรษ

เล่ม พริ้งพวงแก้ว

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

ISBN : 978-616-1108-12-0

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๔

จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา : อัมพล จินดาวัฒนะ

บรรณาธิการ : สุนีย์ สุขสว่าง

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ไพโรจน์ ชินศิริประภา

piroj1961@yahoo.com โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๔๓-๑๕๕๙

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ ๘๘/๓๙ ดิوانนท์ ๑๔

ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๘๓๒ ๙๐๐๐ โทรสาร ๐๒ ๘๓๒ ๙๐๐๑

เว็บไซต์ : www.nationalhealth.or.th

สารบัญ

(๑) บุรุษอาชาไนย	๙
(๒) การเสาะหายาสมุนไพรมานำใช้ในยามสงคราม	๑๙
(๓) จากหัวเมืองสู่เมืองหลวง	๒๗
(๔) “ผู้นำ” ที่แท้	๓๗
(๕) บัญชียาหลักแห่งชาติ	๔๗
(๖) ร่มโพธิ์ร่มไทร	๕๕
(๗) น้ำใจแก่ผู้ทุกข์ยาก	๖๕
(๘) Integrity	๗๓
(๙) คำสอนของพ่อ ประวัติ (สังเขป) ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว	๘๑ ๙๔

คำนำ

ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นปูชนียบุคคลที่วงการสาธารณสุขไทยและสังคมไทยให้การเคารพยกย่องอย่างสูง ผลงานและคุณความดีของท่านมีมากมาย มีเพียงแต่ในด้านการแพทย์และการสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงด้านการเมือง การศึกษา และการพัฒนาสังคม

ตลอดชีวิตอันยาวนานถึง ๑ ศตวรรษของท่าน ท่านได้ดำเนินชีวิตอย่างงดงามและได้ทำหน้าที่ในบทบาทที่หลากหลาย จนได้รับการยอมรับและได้รับความเคารพนับถือจากผู้คนในแวดวงต่าง ๆ มากมาย สมควรที่คนรุ่นหลังจะได้รู้จักและเรียนรู้เรื่องราวของท่าน

๑ ถนนอินจันต์ ๑ ต.ดาวรรณ เสนิ พริ้งพวงแก้ว

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) จึงได้จัดทำหนังสือ “๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสมอ พริ้งพวงแก้ว” เพื่อแสดงกตัญญูกตเวทิตา และเพื่อเผยแพร่ประวัติชีวิตและผลงานของท่าน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นต่อไป ไปในการดำเนินชีวิตอย่างมีอุดมการณ์เพื่อสังคมยิ่งๆ ขึ้นไป

ขอขอบคุณนายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ ผู้เขียนเรื่องราวชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว ไว้ได้อย่างงดงาม และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งดี ๆ นี้ ทั้งทางตรง ทางอ้อม เบื้องหน้า และเบื้องหลังไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย 🦋

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ
เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
กันยายน ๒๕๕๔

๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสมอ พริ้งพวงแก้ว

คำนำผู้เขียน

“การเขียนหนังสือ” เป็นความสุขอย่างหนึ่งในชีวิต
ของผม การได้เขียนเรื่องราวชีวิตและผลงานของครูบาอาจารย์
ที่ผมเคารพบูชาเป็นความสุขอย่างยิ่ง

ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นแพทย์
ต้นแบบผู้มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของการทำงานเพื่อ
สังคม เรื่องราวชีวิตและผลงานของท่านจึงเต็มไปด้วยความ
งดงามตามอุดมคติส่วนตัวของท่านคือ “ประโยชน์ของเพื่อน
มนุษย์ ย่อมมากกว่าประโยชน์ตน” ผลงานที่ปรากฏในหนังสือ
“๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว” นี้ เป็นเพียง
เศษเสี้ยวของคุณงามความดีที่ท่านสั่งสมมาตลอด ๑ ศตวรรษ

๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว

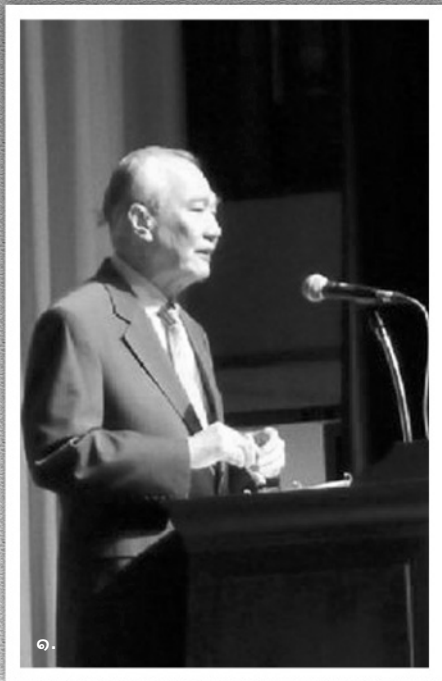

ของชีวิต เป็นเรื่องราวอันทรงคุณค่าที่คนรุ่นต่อๆ มาควรได้
เรียนรู้ เป็นแบบอย่างของบุคคลที่ยืนหยัดในอุดมคติและ
อุดมการณ์เพื่อสังคมจลนอายุชัย มีผลงานเป็นที่ยอมรับ
อย่างกว้างขวางและหลากหลาย ทั้งในบทบาทของการเป็น
แพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่สร้างผลงานจนโลกยอมรับเป็นครูที่ลูกศิษย์
ศรัทธาและเคารพบูชาด้วยหัวใจ เป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์
ยาวไกล เป็นนักคิดที่ปราดเปรื่องล้ำหน้ายุคสมัย เป็นนักปฏิบัติ
ที่ถือประโยชน์ของสาธารณชนเป็นที่ตั้ง และเป็นผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงที่ดำรงตนเป็นแบบอย่างได้อย่างแท้จริง

คุณงามความดีตลอดจนประโยชน์อันจะเกิดจาก
หนังสือเล่มนี้ ขออุทิศแด่ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริง-
พวงแก้ว ปุชนิยมบุคคลของสังคมไทย 🦋

นายแพทย์วิชัย ไชศรีวัฒน์
กันยายน ๒๕๕๔

๑ ดนงเงินจัต ๑ ตถาวรรม เสม พริงพวงแก้ว

- ๑. นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี
กล่าวสุนทรพจน์
- ๒. อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (ส.ศิวรักษ์)
- ๓. นายอานันท์ ปันยารชุน
อังคาร กัลยาณพงศ์ (คนที่ ๓)

๙

(๑)

บุรุษอาชาไนย

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นวันเกิดครบรอบ ร้อยปีของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว มีการจัดงานเพื่อเป็นเกียรติแก่ “บุรุษอาชาไนย” ท่านนี้ ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่อื่นอีกหลายแห่ง เช่น ที่โรงพยาบาลราชวิถี และที่โรงพยาบาลเชียงใหม่ ประชาณุเคราะห์ เป็นต้น ในงานที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นงานที่มีองค์กรต่างๆ ร่วมเป็นเจ้าภาพถึง ๑๖๐ กว่าองค์กร มีการเชิญ นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี และ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวสุนทรพจน์

๑ ถนนอินขัง ๑ ต.สุวรรณ เล่ม พริ้งพวงแก้ว

๑. สุรชัย จันทิมาธร (หงา คาราวาน)
 ๒. ศ.นพ.ประเวศ วะสี
 ๓. สว.รสนา โตสิตระกูล
- ร่วมถ่ายภาพกับคู่แฝดบนเวที

๑๑

การอ่านบทกวีของ **อังคาร กัลยาณพงศ์** กวีศรีอยุธยา และ **เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์** กวีรัตนโกสินทร์ และกิจกรรมอื่นๆ ปิดท้ายด้วยดนตรีของ **หงา คาราวาน** และ **ไก่อ๊ แมลงสาบ** ซึ่งร้องเพลงที่แต่งขึ้นเพื่องานนี้โดยเฉพาะ ในงานมีหนังสือดีๆ แจกหลายเล่ม เปิดให้ผู้สนใจเข้าร่วมงานได้เก็บไว้เป็นที่ระลึก โดยตั้งชื่องานนี้ว่า **“หนึ่งคนยืนหยัด หนึ่งศตวรรษ เส็ม พริงพวงแก้ว”**

ศาสตราจารย์นายแพทย์เส็ม พริงพวงแก้ว ถือเป็นบุคคลในตำนานที่มีชีวิตอันงดงามและยืนยาวอย่างมีศักดิ์ศรี พร้อมบารมีอันสูงส่ง ท่านเป็นแพทย์ชนบทรุ่นแรกๆ ที่ใช้วิชาชีพแพทย์ออกไปทำงานรับใช้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารอย่างยาวนาน ตั้งแต่ออกไปตั้ง **“โรงพยาบาลเอกเทศ”** เพื่อช่วยเหลือปราบปรามอหิวาตกโรคที่ระบาดในจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้ศาลาวัดเป็นเสมือนโรงพยาบาลสนาม

๑ คนยืนหยัด ๑ ศตวรรษ เส็ม พริงพวงแก้ว

■ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
โรงพยาบาลที่สร้างจากเงินบริจาค
ของประชาชน

นพ.เสม พริงพวงแก้ว
ผู้อำนวยการคนที่ ๑
(พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๔๙๓)

นพ.สมพงษ์ ศิริภักดี
ผู้อำนวยการคนที่ ๒
(พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๐๗)

นพ.กิจชัย ยิ่งเสรี
ผู้อำนวยการคนที่ ๓
(พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๗)

นพ.สมบัติ อินทรลาวัณย์
ผู้อำนวยการคนที่ ๔
(พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๓๑)

คนไข้รายแรกที่ถูกห้ามเข้าวัดไปให้ท่านดีใจว่าจะได้ใช้วิชาที่ร่ำเรียนมา ปราบกฏว่าท่านไม่มีโอกาสได้แตะต้องตัวคนไข้รายนั้น เพราะแทนที่ญาติจะพาขึ้นศาลาไปให้ท่านดูแลรักษา กลับเลี้ยวไปป่าช้าแทน เพราะตายเสียแล้ว

จังหวัดที่ท่านได้สร้างตำนานแพทย์ผู้บุกเบิกในชนบทอยู่อย่างยาวนานคือ จังหวัดเชียงราย ดินแดนอันไกลโพ้นเหนือสุดแดนสยาม ที่ก่อนไปมีผู้แนะนำให้อาหม้อดินติดตัวไปด้วยใบหนึ่ง “เผื่อจะได้ใส่กระดูกกลับมา”

ท่านเป็นแพทย์คนเดียวที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ให้ไปบริหารโรงพยาบาลซึ่งชาวบ้านช่วยกันบริจาคเงินคนละบาท สร้างโรงพยาบาลขึ้นจนเป็นผลสำเร็จ และเพราะเป็นเงินที่ประชาชนบริจาคสร้างขึ้น โรงพยาบาลแห่งนี้จึงมีชื่อว่า “โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์” สืบมาจนปัจจุบันนี้ ยิ่งกว่านั้น เพราะเป็นเงินของประชาชนที่สร้างโรงพยาบาลขึ้น เมื่อเก็บเงินค่ารักษาพยาบาล ท่านจึงไม่ยอม

๑ ตนกินนงัด ๑ ๗๓๖๖๖๖ เล่ม พังพองแก้ว

ส่งเงิน “เข้าหลวง” แต่ใช้หมื่น-
เวียนซื้อยา อุปกรณ์และพัฒนา
โรงพยาบาล เมื่อกระทรวงการ-
คลังรู้เข้า จึงมีคำถามว่าท่าน
“ถือดี” อย่างไร จึงไม่ปฏิบัติ
ตามระเบียบ ท่านก็ชี้แจงความ
จริงไปตามประสาชื่อ และนับ
เป็นโชคดีของวงการสาธารณสุข-

สุขไทยและประชาชนชาวไทยทั้งมวล ที่ผู้ใหญ่ในกระทรวง
การคลังสมัยนั้นคือ **พระยาไชยยศสมบัติ** เป็นผู้มีเมตตาธรรม
อันสูงและมีปัญญายิ่ง แทนที่จะลงโทษแพทย์หนุ่มที่ไม่สนใจ
ระเบียบ กลับออกระเบียบให้เงินรายได้ของโรงพยาบาล
ไม่ต้องนำส่งคลัง จนกลายมาเป็น “ระบบเงินบำรุง” ซึ่งเป็น
หัวใจสำคัญที่ทำให้โรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศมีความ
คล่องตัว สามารถพัฒนาจนเติบโตมาตราบนับพันปี

๑ คนจีนนัด ๑ ตถาวรรณ เล่ม พังทวงแก้ว

๑๕

ลองคิดดู ถ้าเพิ่งแต่งงบประมาณรัฐ จะซื้อเครื่องมือสักชิ้น จะซื้อยาแต่ละครั้ง หรือจะซื้อไม้กวาดแต่ละอัน อาจต้องรอ เป็นปีๆ เพราะต้องตั้งงบประมาณล่วงหน้าอยู่ในพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีเสียก่อน ชีวิตคนใช้จำนวนมาก คงต้องสูญเสียไปเพราะระเบียบกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับ สภาพปัญหา ไม่คล่องตัว ฉับไว ทันการณ์ อย่างระบบเงินบำรุง

หลายปีก่อน ผู้เขียนไปประชุมที่ประเทศอินโดนีเซีย เพื่อนแพทย์ที่นั่นเล่าให้ฟังถึงความยุ่งยาก ลำบาก และความ ไม่พัฒนาของระบบโรงพยาบาล โดยเฉพาะในท้องที่ชนบท ห่างไกล เพราะต้องพึ่งพาแต่เงินงบประมาณเท่านั้น ไม่มี ระบบเงินบำรุงอย่างบ้านเรา เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ โรงพยาบาลหามาได้ต้องส่งเข้าคลังทั้งหมด

ช่วงสงครามท่านต้องเผชิญภัยจากระเบิดของฝ่าย สัมพันธมิตร เช่น ช่วงที่เดินทางโดยรถไฟ คราวหนึ่งถึงกับ ต้องกระโดดหนีลงจากโบกี้ขณะรถไฟกำลังวิ่ง เคราะห์ดี

๑ ตนนเงินจัด ๑ ตถวรมม เลม พริงพวงแก้ว

ที่เทวดาคุ่ม ทำให้ไม่เสียชีวิต
หรือบาดเจ็บจนแขนขาหัก เพียง
แค่นี้มีแผลถลอกและรอยฟกช้ำ
เท่านั้น

ช่วงที่อยู่เชียงรายนั่นเอง
ท่านได้มีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกับ
นายทหารหนุ่ม ซึ่งต่อมาคือ
พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ อดีตนายกรัฐมนตรีหลายสมัย
ผู้ที่ถูกระบุว่าเป็น “ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ”

ช่วงหนึ่งท่านศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวง-
แก้ว ได้รับเลือกเข้าร่วมรัฐบาลเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข เป็นโอกาสให้ท่านได้ทำงานใหญ่ให้แก่ประเทศ
ชาติ ในช่วงที่รัฐบาลดำเนินนโยบาย “**ทศวรรษแห่งการ
พัฒนาชนบท**” และกระทรวงสาธารณสุขภายใต้การนำของ

๑ คนเงินจัต ๑ ตถาวรรณ เภม พริ้งพวงแก้ว

๑๗

ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริงพวงแก้ว ได้เริ่มนโยบาย
สร้างโรงพยาบาลให้ครบทุกอำเภอ และสถานีอนามัยให้ครบ
ทุกตำบลจนสำเร็จ แม้ระยะนั้นประเทศจะประสบปัญหา
มากมายทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ มีปฏิวัติรัฐประหาร
หลายครั้ง ยุบสภาหลายหน และสถานะการเงินผันผวนถึงขั้น
ต้องลดค่าเงินบาท และต้องกู้เงินจากไอเอ็มเอฟ

๑ ตนกนนงงด ๑ ๗๗๗๗๗ ๗๗๗ พริงพวงแก้ว

■ ศ.นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว

■ จอมพล ป. พิบูลสงคราม, พ.ท.นพ.นิตย เวช-วิศิษฐ์ และนพ.เสม พริ่งพวงแก้ว สามผู้บุกเบิก การสาธารณสุขของไทยในยุคก่อนกึ่งพุทธกาล

■ บ้านพักของนพ.เสม พริ่งพวงแก้ว ในโรงพยาบาลหญิง

๑๙

(๒)

การเสาะหายาสุมุนไพรม มาใช้ในยามสงคราม

สมัยก่อนยารักษาโรคยังไม่มีมากมายเหมือนปัจจุบัน และในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามมหาเอเชียบูรพา ยารักษาโรคยิ่งขาดแคลนหนัก ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ เสลม พริงพวงแก้ว เผชิญปัญหาดังกล่าวนี้ด้วยการศึกษาค้นคว้า หายาสุมุนไพรมมาช่วยคนไข้ได้เป็นจำนวนมาก

สงครามทำให้ทหารต้องบุกเข้าไปในป่าเขาและทำให้ ลัมป่วยเป็นมาลาเรีย (Malaria) ก้นมาก ยาควินิน (Quinine)

๑ ตนนจันจัต ๑ ๑๓๖๖๖๖ เสลม พริงพวงแก้ว

- (ภาพซ้าย) กาสามปึก (*Vitex Peduncularis*)
นำส่วน ต้น ราก และใบ มาต้มให้คนไข้กิน
- (ภาพล่าง) ต้นโมกหลวง (*Holarrhena Antidysenterica Kerchi Bark*)
สามารถฆ่าเชื้อบิดได้

ซึ่งมีอยู่จำกัด ท่านอาจารย์เสมได้ใช้ความรู้วิชาเคมีที่เคยเรียนมาตั้งแต่สมัยชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ และเตรียมแพทย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พัฒนายาควินิน จากยาเม็ดเป็นยาฉีด เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษามาลาเรียขึ้นสมองได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากการพัฒนาyacวินินเป็นยาฉีดแล้ว ท่านอาจารย์เสม ยังได้ศึกษาหาความรู้จากวารสารวิชาการโรคเมืองร้อนของอินเดีย เพื่อหายาตัวอื่นมาช่วยคนไข้ ซึ่งจากการปรึกษาขอความรู้จาก หลวงสมานวนกิจ ป่าไม้จังหวัดเชียงรายในขณะนั้น พบว่าสมุนไพรดังกล่าว (Vitex Peduncularis) คือ ต้น “กาสามปึก” ซึ่งพบมีอยู่จำนวนมากที่บริเวณสนามบินหลังโรงพยาบาล จึงนำส่วนต้น ราก และใบมาต้มให้คนไข้กินตามตำรา โดยเจาะเลือดดูจำนวนเชื้อมาลาเรียในเม็ดเลือด และวัดขนาดม้ามคนไข้ก่อนและหลังให้ยาเป็นระยะๆ พบว่าได้ผล ไข้ลดลงหลังได้ยา ๑๕ วัน คนไข้

๑ ต้นจันทน์ ๑ ตอธรรม เสมอ พริกพวงแก้ว

๒๒๒

สบายขึ้น กินข้าวได้ ไม่ต้องทุกข์ทรมานจากอาการไข้สูง
หนาวสั่น สามารถช่วยคนไข้ได้มาก แม้ต่อมาจะมีการศึกษา
วิจัยพบว่า สมุนไพรมันนี้ไม่สามารถฆ่าเชื้อมาลาเรียได้ แต่คนไข้
ก็อาการดีขึ้นจริง ทั้งนี้ อาจด้วยกลไกการออกฤทธิ์ทางอื่น
นอกจากกลไกการฆ่าเชื้อ

หลายสิบปีต่อมา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งไปรบ
อยู่ที่นั่นในสมัยนั้นยังสอบถามท่านอาจารย์เสมอว่า “คุณหมอ
ยังใช้กาสามปีกอยู่หรือเปล่า”

อีกโรคหนึ่งที่เป็นกันมากในสมัยนั้นก็คือ **โรคบิด**
(Dysentery) โรคนี้อาจลุกลามจนถึงขั้นทำให้คนไข้เสียชีวิตได้
ดังกรณีของสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงพระประชวร
ด้วยโรคบิด และลุกลามเป็นฝีบิดในตับและสวรรคตด้วย
พระชนมายุเพียง ๓๗ พรรษา โรคนี้ตำราโรคเมืองร้อนจาก
อินเดียระบุว่า มีสมุนไพรรักษาโรคนี้มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล
จากการปรึกษากับหลวงสมานวนกิจ พบว่าสมุนไพรดังกล่าว

๑ ดนงเงินจัต ๑ ตถาวรรณ เภสัช พรังคพงแก้ว

(Holarrhena Antidysenterrica Kerchi Bark) คือ **‘ต้นโหมกหลวง’** ซึ่งมีขึ้นอยู่ทั่วไปในป่าจังหวัดเชียงราย แต่ต้องระวังไม่เอา ‘ต้นโหมกมัน’ มาแทน ท่านอาจารย์เสมจึงนำเปลือกต้นโหมกหลวงมาตากแห้ง บดให้ละเอียด แล้วทดลองกับเชื้อบิดอะมีบา (Amoeba) บนกระจกสไลด์ พบว่าสามารถฆ่าเชื้อบิดได้จริง จึงนำมาใช้รักษาผู้ป่วยในช่วงสงครามได้เป็นจำนวนมาก

สิ่งที่ขาดแคลนมากในช่วงสงครามอีกอย่างหนึ่งคือ **ผ้าก๊อชปิดแผล** ท่านอาจารย์เสมจึงนำกระดาษสาซึ่งผลิตกันเองที่จังหวัดเชียงรายนำมาทา**วาสลีน** (Vaseline) ใช้ปิดแผลได้ดี ลอกง่าย ไม่เจ็บ และไม่ทำให้เลือดออก อีกอย่างหนึ่งที่นำมาใช้คือใบตองรีดด้วยเตารีดให้ปราศจากเชื้อโรค นำมาปิดแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกก็ได้ผลดี ลอกง่าย คนใช้ที่เป็นฝีดาษ ซึ่งมีตุ่มพองที่ตัวก็ใช้ใบตองมานอนทับแทนเสื้อผ้าได้ผลดี ไม่ติดแผลเช่นกัน

๑ ตนนั่นจัต ๑ ตถวรม เลิม พังพวงแก้ว

๒๔

ยาที่จำเป็นมากและขาดแคลนอีกอย่างหนึ่งก็คือ **มอร์ฟิน** (Morphine) แก้ปวด แต่เพราะกฎหมายกำหนดให้เป็น ยาเสพติดให้โทษและมีการควบคุมเข้มงวด ต้องสั่งซื้อฝิ่นจาก อิหร่านมาผลิต จึงทำให้มอร์ฟินขาดแคลน เพราะไม่มีวัตถุดิบ แต่โดยความจำเป็นที่จะต้องให้ยานี้เพื่อช่วยบรรเทาความ เจ็บปวดทุกข์ทรมานของคนไข้ ท่านอาจารย์เสม จึงใช้ฝิ่นจาก ในประเทศมาผลิตมอร์ฟินขึ้นใช้เอง โดยนำไปทดสอบกับไก่ ที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ เพื่อหาขนาดที่ได้ผลและปลอดภัยก่อนนำไป ใช้กับคนไข้ ซึ่งสามารถบรรเทาความทุกข์ทรมานให้คนไข้ ได้เป็นอันมาก โดยทหารเสนารักษ์จะเขียนเครื่องหมายไว้ที่ หน้าผากหรือหน้าอกของคนไข้ผู้บาดเจ็บจากสงครามที่ได้รับ มอร์ฟินแล้ว เพื่อป้องกันการให้ยาซ้ำจนเกินขนาด ซึ่งอาจ ทำให้ถึงตายได้

ความขาดแคลนยาช่วงสงคราม ทำให้มีการขึ้นป้าย เตือนประชาชนที่จังหวัดเชียงใหม่ว่า

๑ คนจีนนัด ๑ ตาวรรณ เสม พริงพวงแก้ว

๒๕

“อ้ายน้อย อย่าฮ้ายเนื้อ ยาแพง ป้อเลี้ยงจันแดงว่าอัน”
(เติ๊กน้อย อย่าชนนะ ยาแพง พ้อเลี้ยงจันแดงบอก)

แต่ที่เซียงราย เพื่อมิให้ประชาชนต้องเครียดเพิ่มขึ้น
ท่านอาจารย์เสมขึ้นป้ายว่า

“อ้ายน้อย อยากฮ้ายก็ฮ้ายเตื่อะ
ยามมีเปื่อเลอะ ป้อเลี้ยงเสมว่า”
(เติ๊กน้อย อยากชนก็ชนไปเลอะ
ยามมีเยอะ พ้อเลี้ยงเสมว่า) ♀

“อ้ายน้อย อยากฮ้ายก็ฮ้ายเตื่อะ
ยามมีเปื่อเลอะ ป้อเลี้ยงเสมว่า”

๑ ดนงินนังัด ๑ ๗๓๖๖๖๖ เลิม พริงพวงแก้ว